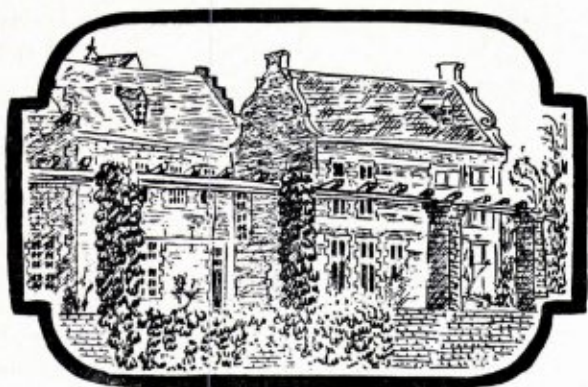

VERSLAG VAN DE DIRECTEUR VAN HET NATUURHISTORISCH MUSEUM OVER 1968

Inleiding

De ontwikkeling van het Museum als centrum van natuurhistorische activiteiten ging in het verslagjaar door. Met name vertoonde de functie van dit instituut ten dienste van het onderwijs een duidelijke groei. Een en ander bracht mede, dat het reeds in vorige jaren gesignaleerde gebrek aan ruimte steeds nijpender wordt. In het onderstaande zal hierop nog nader worden ingegaan.

Personeel

Personeelsbezetting per 31 december 1968:

directie	Dr. D. G. Montagne, directeur
educatieve afd.	Mej. Drs. R. v. Wessem, contactbioloog
	P. Genemans
collectiebeheer	vacature
	J. D. Johns
buitendienst	P. J. Felder
	J. van Eyk
bibliotheek	Mej. W. Hovens, secretaresse
	F. E. van Zeyl
huish. dienst	L. Beaulen, concierge
	A. Geelen

Eind augustus trof het Museum een groot verlies. Op de 28e van die maand overleed de heer P. J. Brakman na een kortstondige ziekte. In het najaar van 1966 had hij de supervisie op het algehele collectiebeheer op zich genomen. Daarnaast wijdde hij zijn persoonlijke aandacht aan de revisie en restauratie van de

entomologische collecties. Uiteraard kregen de kever- en wantsencollecties, zijn specialiteit, daarbij de eerste aandacht.

De door zijn overlijden ontstane vacature was per ultimo 1968 nog niet vervuld.

Gebouwen en meubilair

De snelle toename van het schoolbezoek deed eens te meer het ontbreken van een speciaal leslokaal als een groot gemis gevoelen. Ook de afwezigheid van een zaal voor het inrichten van tijdelijke exposities werd in de loop van het jaar als een groot inconvenient ervaren. Met name bij de opstelling van onze eerste rondreizende expositie, de tentoonstelling „Bodem en Industrie”, in juli van het verslagjaar bleek hoe dringend een dergelijke zaal nodig is. Daarbij gevoegd de duidelijke behoefte aan betere en grotere ruimten voor gebruik als collectiemagazijnen en het steeds weer gevoelde gemis aan een eenvoudige werkplaats, maakten, dat de eerste pogingen tot samenstelling van een officieel uitbreidingsplan met vreugde begroet konden worden.

Tegen het einde van het verslagjaar was een voorlopig schetsplan van de gewenste nieuwbouwuuitbreiding vrijwel gereed. Na voltooiing van deze tekeningen zal een en ander aan de Gemeentelijke Monumenten Commissie ter goedkeuring worden voorgelegd. Aan een eventuele financiering kan pas daarna worden gedacht.

Door personeel van de Dienst van Openbare Werken werd de kleine bergzolder boven de hall op de 1e verdieping geheel opgeknapt en tot werkkamer/atelier omgevormd. Ook de tijdschriftenzolder werd daarbij onder handen genomen.

Tussen medio november en ultimo december werden, eveneens door de Dienst van Openbare Werken, vrijwel alle voor het publiek toegankelijke ruimten geschilderd nadat tevoren reeds een uitwendige schilderbeurt van het gebouw had plaats gevonden.

Naast de normale uitbreidingen van het meubilair zoals de aanschaf van tijdschriftenrekken voor de bibliotheek, ladekasten voor de palaeontologische en geologische collecties, stalen kasten met 50 insectendozen voor het opbergen van entomologische collecties en een

60-tal houten herbarium-dozen. werd ten behoeve van de rondreizende exposities een demontabel equipment aangeschaft. Het betrof hier panelen, staanders en tafels. Aanmaak geschiedde door de Werkplaatsen Aangepaste Arbeid te Maastricht.

Het instrumentarium werd met o.a. een binoculaire microscoop op speciaal statief uitgebreid.

Voor het snel groeiende dia-archief werd een groot aantal doorschijnende „hangmappen” aangeschaft en een doorlichttafel aangemaakt. In dit verband mag ook de aanschaf van een speciaal „daglicht-projectiescherm” worden genoemd, waardoor het mogelijk wordt op de biologiezaal dia's, als aanvulling op het ge-exposeerde, te vertonen zonder de kunstverlichting volledig te moeten uitschakelen. Vooral voor schoolbezoek is dit nuttig.

Collecties en exposities

De restauratie van de Collectie W a s m a n n werd in hoofdzaken voltooid. De droge collectie en de gehele typecollectie (droog en alcohol-materiaal) is volledig gereviseerd en gerestaureerd. Van een gedeelte (de termieten) is een volledig samenvattend overzicht gereed, dat binnenkort in druk zal verschijnen. Een soortgelijk overzicht van de termietengasten (termi-tophylen) is in bewerking. De revisie van het resterende deel van de alcoholcollectie (aanvullende exemplaren) zal nog voor het einde van 1969 gereed komen.

De belangstelling in de wetenschappelijke wereld (zoals in USA, India en Engeland) voor de collecties W a s m a n n en W i l l e m s e is duidelijk groeiende. Uitleen voor studiedoel-einden neemt regelmatig toe en verschillende buitenlandse experts bezochten de collecties.

De entomologische medewerker, de heer M a a s s e n, maakte een begin met de revisie van de standaardcollectie Lepidoptera.

De standaardcollectie Coleoptera kon door de heer B r a k m a n geheel worden gereviseerd. Nog voor zijn overlijden had hij de opzet van de Hemiptera-collectie gereed.

Door de assistent-collectiebeheer werd de serie „systematische opbergoverzichten” uitgebreid met overzichten over:

- enkele speciale kleine Krijt- en Tertiaircollecties,
- de standaardcollectie Carboon,
- de standaard grindcollectie en
- de standaard Krijtcollectie.

Vooral dit laatste is een omvangrijk stuk werk.

De situatie ten aanzien van de collectiemagazijnen blijft zeer bezwaarlijk. Een groot gedeelte van ons collectiebezit is noodgedwongen buiten ons gebouwencomplex opgeslagen.

Het ontbreken van terzake kundig en juist opgeleid personeel voor de afdeling Collectiebeheer (o.a. een academisch opgeleid conservator) vormt een steeds dringender gevoelde lacune.

De schilderbeurt van de biologie-zaal op de eerste verdieping maakte het mogelijk de grote vitrine langs de lange zijde geheel nieuw in te richten. Uitgangspunt was een opzet in drie onafhankelijke onderdelen, zodat in de toekomst een wisselen van slechts één deel mogelijk zou worden.

Door de samenwerking van de educatieve afdeling (wat stellen we ten toon?) en de buitendienst (hoe stellen we dat dan ten toon?) ontstond voor het centrale gedeelte een gedomerniseerde vitrinevulling.

Vooral ten tijde van de opstellingen van de rondreizende tentoonstelling „Bodem en Industrie” bleek, hoe dringend nodig een speciale zaal voor dergelijke tijdelijke manifestaties is. Thans kon deze tijdelijke expositie slechts ingericht worden door een der zalen voor permanente exposities voor enige weken te sluiten en ontruimen. Zelfs het geven van lessen en filmvoorstellingen werd daardoor ernstig bemoeilijkt en was nog slechts mogelijk door een noodopstelling in de biologiezaal hiervoor in te richten.

Studiebezoeken en wetenschappelijke contacten

In het verslagjaar werd bezoek ontvangen van een tweetal wetenschappelijke medewerkers van het British Museum of Natural History in Londen. Als palaeontologen hadden zij met name belangstelling in onze Krijtcollecties. Het hoofd van onze buitendienst begeleidde hen bovendien op enkele excursies naar Krijt-

groeven, waar veel materiaal uit het Maestrichtien door hen werd verzameld.

Educatieve afdeling

Het hieronder volgend verslag van de contactbiologie geeft een goede indruk van de gestadige groei bij de inschakeling van het Museum in de schoolprogramma's.

Eenzelfde indruk bieden ook de cijfers omtrent het Museumbezoek, die in een der volgende hoofdstukjes van dit verslag gegeven worden.

De wijze, waarop schoolklassen moeten worden ontvangen, is echter ten ene male onvolgende. Steeds dringender doet zich het gemis aan een bruikbaar leslokaal gevoelen. Overwogen zal dienen te worden of plaatsing van een tijdelijk leslokaal, in afwachting van de realisatie van de nieuwbouw-plannen, niet een voorlopige oplossing zou kunnen bieden.

Lessen Geologie

Ten behoeve van het aardrijkskunde onderwijs in de hogere klassen van middelbare scholen werd een cyclus van drie lessen in algemene geologie samengesteld, ieder van ongeveer drie kwartier. Hierbij werd een ruim gebruik gemaakt van het dia-archief. Een cyclus van drie lessen over regionale geologie is in voorbereiding.

Voor de aardrijkskundedocenten werden door het hoofd van de buitendienst, twee geologische excursies gehouden.

Lessen Biologie

Op de Nationale Onderwijstentoonstelling te Utrecht waren door een uitgever, losbladige lesjes tentoongesteld, die bijzonder geschikt leken om door lagere-school klassen bij een museumbezoek als invuloefening te laten gebruiken. Een aantal lesjes, waarvan de onderwerpen geheel aansluiten bij de expositie in het museum, werden aan bezoekende schoolklassen tegen kostprijs ter beschikking gesteld.

Aan de hoofden van scholen voor basisonderwijs, lavo, mavo, havo en nijverheidsonderwijs te Maastricht werd een brief gezonden, waarin nog eens gewezen werd op de mogelijk-

heden voor het biologie-onderwijs in het museum.

Bij de demonstratiedozen voor het onderwijs, voornamelijk over insecten, werden zeven sten-cils met verklarende lesteksten gemaakt.

De dia-collectie onderging een belangrijke uitbreiding, in totaal bevatte het dia-archief eind 1968 $\pm$ 750 dia's. Hieruit werden vijf programma'tjes van $\pm$ 20 min. samengesteld, voor het grootste deel bestemd voor leerlingen van $\pm$ 11-15 jaar, gedeeltelijk ook voor oudere leerlingen van kweekschool, mavo of middelbare scholen.

Exposities

De vogelvittrines in de biologiezaal werden belangrijk gewijzigd. Het grote middengedeelte werd geheel gewijd aan het onderwerp „Bosvogels”. Door middel van foto's en teksten worden plaats en functie van de verschillende vogels in dit biotoop toegelicht.

Het kleine rechtergedeelte werd bestemd voor een aantal vogels, die respectievelijk jager, vissend en rovend aan de kost komen.

In het linkergedeelte werd getracht een overzicht te geven van dié in Limburg normaliter voorkomende vogels, die in beide andere gedeelten niet aan bod kwamen.

Slechts het gedeelte van de vogels uit het bos kon in definitieve vorm uitgevoerd worden, voor beide andere onderwerpen moest in verband met de beschikbare tijd met een voorlopige uitwerking volstaan worden.

Botanische tuin

Over de botanische tuin valt in dit verslagjaar weinig te vermelden. Het aantal soorten werd iets aangevuld, zodat in totaal $\pm$ 220 soorten vertegenwoordigd waren.

Vivaria

De bijen-demonstratiekast in de tuin werd bevolkt met een kunstzwermpje uit de grote kast. In de loop van de zomer waren verschillende gedragingen van de bijen mooi te zien. Het volkje bleef echter te zwak om zich in de koude, natte zomer goed te kunnen handhaven. Op 1 september werd het leeggeroofd (door wespen), zodat dit jaar nog geen demonstratie aan klassen gegeven kon worden.

Buitendienst

Deze jonge afdeling van het Museum begon het verslagjaar met de voorbereidingen voor de eerste „rondreizende tentoonstelling”. Als onderwerp werd hiervoor gekozen de betekenis van de bodem in ons gewest voor de industrie onder de titel: „Bodem en Industrie”.

Ontwerp en uitvoering van de expositie vergde enkele maanden ingespannen werk. Vooral voor het opnemen van talloze foto's en voor het leggen van de noodzakelijke contacten met „bodem-gebonden” industrieën werd de provincie herhaaldelijk doorkruist. Op 13 juli 1968 vond de opening plaats in het Museum door de Staatssecretaris van Economische Zaken in het bijzijn van de Gouverneur van de provincie en het Stadsbestuur. Daarna volgde een tournee volgens onderstaand schema:

Maastricht	13/7 -26/7	1000 bezoekers
Valkenburg	28/7 -11/8	1000 —
Hoensbroek	15/8 - 1/9	800 —
Brunssum	4/9 -29/9	2100 —
Ottersum	2/10-15/10	2000 —
Venlo	18/10-30/10	500 —
Maastricht	7/1 -29/1 '69	1900 —
Stein	1/2 -13/2	600 —
Roermond		2600 —
Totaal:		12.500 —

Het overgrote deel van dit bezoekersaantal bestond uit schoolkinderen in klasverband. In iedere plaats werd, direct na de inrichting en nog vóór de officiële openstelling, een instructie gehouden voor klasse-docenten. De organisatie van dit schoolbezoek was telkens in handen van de gemeentelijke afdelingen van onderwijs.

Gezien het succes van deze eerste proeve werd besloten er naar te streven ieder jaar een dergelijke rondreizende tentoonstelling samen te stellen, telkens over een ander onderwerp.

Behalve aan deze rondreizende expositie werd nog aandacht besteed aan:

- het opnieuw inrichten van de kleine semi-permanente expositie in de R.K. Openbare Leesaal te Hoensbroek en de organisatie van een aantal excursies, o.a. een meerdaagse geologische excursie met een groep biologie-studenten van de Universiteit van Nijmegen.

Bibliotheek

In 1968 werden 121 nieuwe boekwerken aangeschaft. Het tijdschriftenbezit nam regelmatig toe. De verdeling over de verschillende disciplines was als volgt:

Botanie	36 tijdschriften,
Zoologie (excl. Entomologie)	57 tijdschriften,
Entomologie	24 tijdschriften,
Geologie en Palaentologie	66 tijdschriften,
Natuurlijke Historie (niet nader onder te verdelen)	176 tijdschriften,

Museumbezoek

Wederom kon een niet onbelangrijke stijging van het aantal bezoekers worden geconstateerd van gemiddeld 30% ten opzichte van 1967. Indien het aantal bezoekers aan de rondreizende expositie elders in de provincie wordt medegerekend is deze toename zelfs veel hoger, nl. 7271 in 1967 en 20.508 in 1968.

Opvallend is ook de sterke toename van het aantal bezoekende schoolklassen aan het Museum, nl. 186 in 1967 en 250 in 1968. Bij deze aantallen schoolklassen zijn de bezoeken aan „Bodem en Industrie” in plaatsen buiten Maastricht *niet* medegerekend.

Bijzonderheden

Hoogtepunt in 1968 was de reeds vermelde opening van de tentoonstelling „Bodem en Industrie” door de Staatssecretaris van Economische Zaken op 13 juli.

Met grote dankbaarheid mag in dit verband genoemd worden de medewerking van de gezamenlijke bodem-gebonden industrieën in Limburg, die niet alleen veel materiaal belangeloos ter beschikking stelden, maar ook een geldelijke bijdrage leverden ter bestrijding van de vele door het Museum gemaakte „extra kosten” bij de samenstelling en het rondreizen.

In het najaar werd door het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (I.V.N.) een nieuwe cursus voor „natuurgidsen” begonnen. Het verzoek om het Museum als basis voor deze cursus te mogen gebruiken, werd gaarne ingewilligd.